

УДК 636.32/082

DOI <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2024.137.50>

ВІДТВОРЮВАЛЬНА ЗДАТНІСТЬ ТА МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ПЛАНОВИХ ПОРІД ТА РІЗНИХ БУКОВИНСЬКИХ ТИПІВ ВІВЦЕМАТОК В УМОВАХ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ БУКОВИНИ

Лесик О.Б. – к.с.-г.н.,

старший науковий співробітник,

Буковинська державна сільськогосподарська дослідна станція

Інституту сільського господарства Карпатського регіону

Національної академії аграрних наук України

Калинка А.К. – к.с.-г.н.,

старший науковий співробітник,

Буковинська державна сільськогосподарська дослідна станція

Інституту сільського господарства Карпатського регіону

Національної академії аграрних наук України

В статті представлені результати багаторічних селекційних досліджень відтворювальної здатності та молочної продуктивності планових порід вівцематок та буковинських типів асканійської м'ясо-вовнової та асканійської каракульської, української гірськокарпатської порід в умовах регіону Буковини. Досліджень доведено про високу відтворювальну здатність вівцематок: заплідненість у вівцематок буковинських типів асканійської м'ясо-вовнової становить – 93,3%, асканійської каракульської – 96,8 та української гірськокарпатської – 96,7%, плодючість, відповідно, 135,1; 135,3; 128,3%. Вихід ягнят на 100 вівцематок становить 124–131 голів. Питома вага вівцематок, які підлягають доїнню становить 95,0–91,6% від загальної кількості. Дослідженнями встановлено, що від однієї вівцематки буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи отримано 96,0 кг молока, буковинського типу асканійської каракульської 110,6 кг, української гірськокарпатської – 71,9 кг. Встановлено живу масу в вівцематок в асканійської м'ясо-вовнової в середньому по стаду, що складає 58,5 кг, асканійської каракульської – 53,3 кг, української гірськокарпатської – 48,8 кг. Дослідженнями доведено, що вівцематки буковинських типів асканійської м'ясо-вовнової та асканійської каракульської виробляють по 1,64–2,10 кг, гірськокарпатської по 1,47 кг товарного молока на 1кг живої маси дійної вівцематки. Визначена економічна ефективність розведення вівцематок різних генотипів з виробленої продукції вівчарства (вовна, м'ясо, молоко, смушки) за рік від вівцематки м'ясо-вовнової породи на суму – 3163,1 грн., асканійської каракульської – 3471,8 грн., української гірськокарпатської – 2454,8 грн. Ведення селекції на підвищення генетичного потенціалу відтворювальної здатності та молочної продуктивності вівцематок, сприятиме інтенсифікації галузі вівчарства в умовах Буковини.

Ключові слова: порода, тип, продуктивність, вівцематки, лактація, молоко, бринза.

Lesik O.B., Kalinka A.K. Reproductive capacity and milk productivity of planned breeds and different Bukovina types of ewes in the conditions of the Carpathian region of Bukovina

The article presents the results of multi-year selection studies of the reproductive capacity and milk productivity of planned breeds of ewes and Bukovina types of Askanian meat-wool and Askanian Karakul, Ukrainian Mountain Carpathian breeds in the conditions of the Bukovina region. Research has proven the high reproductive capacity of ewes: the fertility of ewes of the Bukovina types of Askanian meat-wool is 93.3%, Askanian Karakul ewes – 96.8 and Ukrainian Mountain Carpathian ewes – 96.7%, fertility, respectively, 135.1; 135.3; 128.3%. The yield of lambs per 100 ewes is 124–131 heads. The specific weight of ewes to be milked is 95.0–91.6% of the total number. Research has established that 96.0 kg of milk was

obtained from one ewe of the Bukovina type of the Askanian meat-wool breed, 110,6 kg of the Bukovina type of Askanian Karakul, and 71,9 kg of the Ukrainian Mountain Carpathian. The live weight of ewes in the Askania meat-wool sheep was established, which is 58.5 kg on average for the herd, of the Askania Karakul sheep – 53,3 kg, and of the Ukrainian Mountain Carpathian sheep – 48.8 kg. Research has proven that ewes of the Bukovina type are Askanian meat-wool and Askania Karakul cows produce 1,64–2,10 kg each, and Horn carpathian cows produce 1,47 kg of marketable milk per 1 kg of live weight of a dairy ewe. The economic efficiency of breeding ewes of different genotypes from sheep breeding products (wool, meat, milk, strips) per year from a ewe of the meat-wool breed was determined in the amount of UAH 3,163.1, Askania Karakul sheep – UAH 3,471,8. Ukrainian Mountain Carpathian – UAH 2,454,8. Breeding to increase the genetic potential of reproductive capacity and milk productivity of ewes will contribute to the intensification of the sheep breeding industry in the conditions of Bukovina.

Key words: breed, type, productivity, ewes, lactation, milk, cheese.

Постановка проблеми. В умовах реалій війни де вітчизняне вівчарство України характеризується кризовим становищем: зменшилося поголів'я тварин, знизилася показники продуктивності та відтворювальної здатності та регіональна галузь залишається, ще збитковою в умовах регіону Буковини [1].

В зв'язку з цим в Чернівецькій області де вівчарство завжди було однією з важливих та основних і традиційних галузей тваринництва де за останні роки економічні та соціальні умови призвели до того, що регіональна галузь вівчарства зазнала значних втрат, різко скоротилась чисельність поголів'я овець в діючих господарствах суспільного сектору різних форм власності та відповідно зменшилися обсяги виробництва регіональної продукції вівчарства.

Оскільки з цим не один рік вже ведеться цілеспрямоване вирощування ремонтного племінного молодняку, що є одним з основних технологічних прийомів покращення продуктивних якостей тварин, збільшення виробництва основних видів продукції та зниження її собівартості, що сприятиме більш ефективному використанню генетичного потенціалу продуктивності планових порід овець в Чернівецькій області.

В даний час на Буковині розводять декілька апробованих створених типів та порід овець, а саме буковинський тип асканійської м'ясо-вовнової з кросбредною вовною, буковинський тип асканійської каракульської, та українську гірськокарпатську породи, які мають загальні та індивідуальні особливості при їх розведенні в різних природно-кліматичних зонах Буковини.

Отже за останні роки, у зв'язку з відсутністю українського ринку збуту м'яса, смушків, вовни та їх низькими реалізаційними цінами галузь вівчарства зазнає значних збитків в регіоні Буковина. Значно зменшилося поголів'я овець де виникла необхідність відродження цієї регіональної галузі та її подальшого розвитку з урахуванням потреб та вимог регіонального ринку.

Для відновлення регіональної галузі вівчарства та формуванню її конкурентоспроможності сприяє наявність цінних вітчизняних генетичних ресурсів, що є важливим прийом ефективності розведення овець з підвищеними показниками відтворювальної здатності, молочної та м'ясної продуктивності в умовах Західного регіону України.

Як виявилось, що за результатами наших проведених досліджень, якими встановлено, що молочність маток – важливий фактор, що забезпечує ріст та розвиток ягнят в перші 1,5–2 місяці їх життя де регіональними науковцям та селекціонерам господарств де необхідно особливу увагу приділяти добору та підбору тварин за їхню власною молочністю. Вітчизняними вченими доведено, що великий вплив на

молочну продуктивність вівцематок має: порода, годівля та утримання, вік, період лактації, кількість вигодованих ягнят з вирощування в даній зоні Карпат [2].

Отже при веденні багаторічної селекційної роботи де виявлено, що в галузі вівчарства області беруться до уваги усі важливі виробничі та селекційні фактори, які впливають на формування цього напрямку продуктивності [3].

В цьому випадку дуже відіграє молочна продуктивність – селекційна ознака, яка сприяє реалізації генетичного потенціалу спадково обумовленої скоростигло-сті росту ягнят – визначальної селекційної ознаки для овець різних напрямів продуктивності [4].

Таким чином молочна продуктивність вівцематок обумовлена кількістю відтворених ними ягнят, терміну продуктивного використання вівцематок, живої маси та значною мірою, що залежить від рівня годівлі. З джерел вітчизняної та зоотехнічної науки доведено, що молочність достовірно корелює з живою масою ягнят [5].

З вітчизняних досліджень виявлено, що овече молоко – цінний харчовий продукт, який містить усі необхідні складники, які є незамінним джерелом енергій в перші години та дні життя, що сприяє виробленню імунітету до багатьох захворювань. Це в цьому періоді є споживання достатньої кількості молозива підвищує життєздатність ягнят та забезпечує їх високу збереженість.

Тому рівень молочної продуктивності овець з використанням основних селекційних факторів, що сприяє збереженню ягнят, оскільки в перші дні після народження молоко – єдине джерело енергії, а саме рівень годівлі в підсисний період, що має високий домінуючий вплив на підвищення скоростигло-сті та міцності тварин, збільшення м'ясної та вовнової продуктивності.

Таким чином розвиток ягнят у період підсису, який тісно пов'язаний зі спадковістю та значною мірою залежить від молочної продуктивності їх матерів, що науково доведено, що підвищення молочної маток є не тільки бажаною, але й необхідною ознакою, за якою, на рівні з іншими господарсько-корисними ознаками, потрібно оцінювати та відбирати тварин при веденні роботи [6].

Постановка завдання. Мета нашої статті – вивчити відтворювальну здатність та молочну продуктивність планових порід та різних буковинських типів вівцематок в умовах Карпатського регіону Буковини

Для цього науково-дослідну роботу проводили в умовах діючих базових племінних господарств Чернівецької області на поголів'ї вівцематок буковинських типів асканійської м'ясо-вовнової, асканійської каракульської та української гірськокарпатської порід де молочність вівцематок за перший місяць лактації визначали за приростами живої маси ягнятка. При визначенні показників молочної продуктивності вівцематок, які оцінено за даними племінного обліку та наукових досліджень з урахуванням віку тварин, типу та окоту, яку визначали при виробництві товарного молока, методом контрольного доїння щомісячно (з травня по серпень), та в період після відлучення ягнят у 2–2,5-місячному віці. Показники продуктивності (міцність конституції, вгодованість, живу масу, вовнову продуктивність) визначено при індивідуальному бонітуванні тварин згідно розробленої Інструкції з бонітування [3]. Біометричну обробку результатів досліджень проведено методами варіаційної статистики з використанням комп'ютерної техніки.

Виклад основного матеріалу досліджень. За результатами проведених наукових селекційних досліджень встановлено, що вівцематкам різних типів і порід, яким характерна висока заплідненість і відтворювальна здатність (табл. 1).

Таблиця 1

Відтворювальна здатність вівцематок різних типів

Показник	Базові господарства		
	Тип		порода
	Господарство		
	ФГ «Дана»	ФГ «Вівчарик»	ПП «Гуз»
	Буковинський асканійської м'ясо-вовнової	Буковинський асканійської каракульської	Українська гірськокарпатська)
Вівцематок, гол	165	501	300
з них об'ягнилося, гол	154	485	290
Заплідненість, %	93,3	96,8	96,7
Одержано ягнят, гол.	208	656	372
Плодючість, %	135,1	135,3	128,3
Вихід ягнят на 100 маток, гол.	126	131	124

За результатами проведених досліджень де слід відмітити, що в базових господарствах в яких достатньо висока є відтворювальна здатність вівцематок: заплідненість у буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової становить – 93,3%, асканійської каракульської – 96,8, української гірськокарпатської – 96,7%, плодючість, відповідно, 131,5; 135,3; 128,3% з виходом ягнят на 100 вівцематок становить 124–131 голів та з питомою вагою вівцематок, які підлягають доїнню, що становить 95,0–91,6% від загальної кількості тварин.

Таким чином нами досліджено, що вівцематки, які принесли одне ягнятко, які забезпечують приріст живої маси приплоду за I місяць: буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової – 8,1–8,3 кг, каракульської – 7,8–8,1 кг, гірськокарпатської – 4,9–5,7 кг, а вівцематки, які народили двійнят, відповідно 6,6–6,9 кг; 6,9–7,2 кг; 5,2–5,5 кг.

Отже виявлено в дослідженнях і найбільш високі показники молочності в перший місяць лактації в вівцематок буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи (1,35–1,38 кг), які народили по одному ягнятку молочність у середньому становила – 41 кг, з двійнятами – 67,5 кг, або на 26,5 кг вище, у каракульських відповідно 37,8 кг, з двійнятами 70,5 кг, або на 32,7 кг більше, у гірськокарпатських – 26,5 кг, з двійнятами 53,5 кг, або на 27,1 кг більше.

Визначено нами і тривалість доїння вівцематок буковинського типу асканійської м'ясо – вовнової – 128, каракульської – 158, гірськокарпатської – 124 днів, що від однієї дійної вівцематки де відповідно становить – 96 кг, при середньодобовому надої 0,750 кг (бринзи – 24,0 кг), каракульської – 110,6 кг, та при добовому надої 0,700 кг (бринзи – 27,7 кг) та гірськокарпатської відповідно 71,9 кг, 0,580 кг (бринзи 18,0 кг).

Вивчено в різних буковинських типів овець та гірськокарпатської породи виробництво товарного молока, що переробляється на бринзу та урду в базових господарствах Буковини (табл. 2).

Встановлено, що від однієї вівцематки буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи овець в яких отримано 96,0 кг молока, буковинського типу асканійської каракульської 110,6 кг, української гірськокарпатської – 71,9 кг в умовах власних прийнятих раціонах годівлі маток в зоні Буковини.

За результатами проведених дослідженнях в яких визначено живу масу в вівцематок, яка у асканійської м'ясо-вовнової в середньому по стаду складає 58,5 кг,

Таблиця 2

Виробництво товарного молока по господарствах

Показник	Од. виміру	Порода, тип		
		БТА МВП	БТА КП	УГП
		Господарство		
		ФГ «Дана»	ФГ «Вівчарик»	ПП «Гуз»
Всього, вівцематок	гол.	165	501	300
Кількість обсягнулося вівцематок		154	485	280
Кількість дійних вівцематок	гол.	148	470	285
%	%	96,1	96,8	95,0
Тривалість доїння	днів	128	158	124
Тривалість лактації	днів	188	180	168
Надано молока в господарствах	т	14,2	52,6	20,5
Середньодобовий надій від однієї вівцематки	кг	0,750	0,700	0,580
Надій молока від однієї дійної вівцематки	кг	96,0	110,6	71,9
Середня жива маса маток	кг	58,5	53,3	48,8
Вироблено бринзи на одну вівцематку	кг	24,0	27,7	18,0
Вироблено молока на 1кг живої маси дійної матки	кг	1,64	2,40	1,47

Примітка: БТ АМВП – буковинський тип асканійської м'ясо вовнової породи, БТ АКП – буковинський тип асканійської каракульської породи, УГП – українська гірськокарпатська порода

асканійської каракульської – 53,3 кг, української гірськокарпатської – 48,8 кг. Вівцематки буковинських типів асканійської м'ясо-вовнової та асканійської каракульської виробляють по 1,64–2,10 кг, гірськокарпатської по 1,47 кг товарного молока на 1кг живої маси дійної вівцематки.

Дослідженнями встановлено, що вівцематки української гірськокарпатської породи, які покращені плідниками буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи, що володіють вищими показниками молочної продуктивності в порівнянні з місцевими апробованими.

Економічна ефективність з розведення різних вівцематок порід (табл. 3).

Таблиця 3

Економічна ефективність розведення вівцематок різних генотипів

Показник	Од. вим.	Порода, тип, господарства		
		БТАМВП ФГ «Дана»	БТАКП ФГ «Вівчарик»	УГП ФГ «Горлиця»
1	2	3	4	5
Вироблено на одну вівцематку: вовни (немітої)	кг	4,6	3,2	2,9
молока (бринзи)	кг	24,0	27,7	18,0
м'яса в живій масі	кг	18,7	10,3	12,1
смушків	шт.	-	1	-

Продовження таблиці 3

Вартість одиниці продукції: вовни	грн.	20,0	16,0	16,0
молока (бринзи)	грн.	110,0	110,0	110,0
м'яса в живій масі	грн.	28,0	28,0	28,0
Продовження таблиці				
1	2	3	4	5
смушків	грн.	-	60,0	-
Реалізаційна вартість: вовни	грн.	92,0	51,2	46,4
молока (бринзи)	грн.	2640,0	3047,0	1980,0
м'яса в живій масі	грн.	431,1	313,5	428,4
смушків	грн.	-	60,0	-
Загальна вартість	грн.	3163,1	3471,8	2454,8
Вироблено продукції на 1 кг живої маси	грн.	54,6	65,1	52,5

Примітка: БТ АМВП – буковинський тип асканійської м'ясо вовнової породи, БТ АКП – буковинський тип асканійської каракульської породи, УГП – українська гірськокарпатська порода

Так вироблено продукції вівчарства (вовна, м'ясо, молоко, смушки) за рік від вівцематки м'ясо-вовнової породи на суму – 3163,1 грн., асканійської каракульської – 3471,8 грн., української гірськокарпатської – 2455 грн. Вартість одного кілограма бринзи на сьогоднішній день – 110,0 грн., м'яса в живій вазі – 28,0 грн., вовни від 16 до 20 грн. в цінах 2020 року.

Висновки та пропозиції. Дослідженнями, що при веденні селекції на розвиток молочної продуктивності, що сприятиме інтенсифікації регіональної галузі вівчарства, що дасть високоякісних продуктах харчування. Визначено, що при отриманні товарного молока де використовують овець комбінованого напряму продуктивності: буковинські типи асканійської м'ясо-вовнової з крос-середною вовною, та асканійської каракульської, українську гірськокарпатську породи. За результатами досліджень встановлено, що вихід товарного молока за період доїння від однієї вівцематки буковинських типів становить – 96–110,6 кг при жирності молока 8–9,8%, в українських гірськокарпатських – 71,9 кг. Встановлено, що від лактуючих маток буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової і гірськокарпатської порід після відлучення ягнят у віці 2 місяці від яких можна отримувати товарне молоко протягом 128–124 днів, від буковинського типу асканійської каракульської – 158 днів в умовах Карпатського регіону Буковини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Беседін О.В. Молочна продуктивність вівцематок таврійського типу. Вівчарство: Між. темат. наук. зб Н. Каховка: „Пиел” 2006. Вип. 33. С. 10–12.
2. Програма селекції асканійської тонкорунної породи овець України на 2003–2010 роки. К. 2003. 39 с.
3. Інструкція з бонітування овець. (Микитюк Д. М., Литовченко А. М., Білоус О. В. та ін.); державний науково-виробничий концерн «Селекція. К.: П.П. «Бланк-Сервіс». 2003. 154 с.
4. Лесик О. Б. Томаш Л.В., Похивка М.В., Меленко К. М. Ріст молодняка та смушкові якості шкурки ягнят буковинського типу асканійської каракульської породи овець. *Таврійський вісник*. Серія: Сільськогосподарські науки. № 129. 2023. С. 163–168.

5. Могильницька С. В. Селекційна оцінка молочної продуктивності овець різних типів асканійської каракульської породи: автореф. дис. на здобуття наук. Ступеня канд. с.-г. наук. С. В. Могильницька. Миколаїв. 2013. 20 с.
 6. Могилевська С.В. Фактори впливу на рівень молочної продуктивності вівцематок асканійської каракульської породи. *Науковий вісник «Асканія-Нова»*. Н. Каховка: «Пиел». 2017. Вип.10. С. 75–84.
-